

Českem po stopách maršála Radeckého

Na Českou poštu můžeme slyšet řadu postesků a jistě jsou mezi nimi i pravdivé, ale dneska to chci vzít z opačného konce. Chci pochválit službu, kterou poskytuje skvěle, a upozornit čtenáře na to, že ji lze využívat i jinými způsoby, než je běžné.

Jde o malé přepážkové listy s kupony, na něž pošta zhotovuje přitisky podle přání zákazníka. Příští rok si připomeneme už 20. výročí od zavedení této služby (tedy – to to opravdu neuvěřitelně letí!), která za tu dobu doznala řady změn. Ale napřed trochu historie.

Snaha připojit k poukázce na poštovní službu soukromé sdělení je velmi stará, ale my se teď nebudeme vracet až do dob starého Rakouska. Dosud jsou mezi námi pamětníci neúředních přitisků na celinových dopisnicích vznikajících už od první republiky, přitisků na spojkách (kuponech) protektorátní emise Lipové listy či třeba přitisků na nepotištěných kuponech malých přepážkových listů emise Umění, vycházejících od roku 1966. Podobných příkladů bychom mohli uvést dlouhou řadu, ale tyhle snad pro ilustraci stačí. Firmy i jednotlivci prostě lákalo prázdné nepotištěné místo, aby na něj umístili reklamu či jiné sdělení. V tom byla u nás situace dost specifická, protože řada cizích poštovních správ prázdná místa na okrajích nebo uvnitř archů nenechávala, a to z opatrnosti, aby známkový a nadto zoubkovaný papír nemohl nikdo zneužít ke zhotovení padělků známek. Švýcaři do takových prázdných míst vyráželi kruhové díry, Francouzi je potiskovali giloši, Rakušané sem umísťovali Ondřejské kříže a mohli bychom uvést i další příklady. U nás pošta tak úzkostlivá nebyla, a to dalo příležitost ke vzniku neúředních přitisků, na jejichž vzniku se pošta nijak nepodílela – a taky z nich nic neměla.

Situace se změnila nejprve u celinových dopisnic, z jejichž levé části adresní strany zmizely linky pro odesílatele, aby na tuto polovinu lístku bylo možno zhotovovat

přitisky – napřed v režii České pošty, později už volně, jak se komu chtělo. V roce 2003 pak vyšly první známky v listu v úpravě s kupony pro přitisky. List měl 21 polí, z nichž 9 bylo obsazeno známkami a 12 kupony. V té době základní výplatné činilo 6,40 Kč, takže i s přičtením poplatku za personifikaci (tedy potištění kuponů na přání zákazníka) se řada objednatelů, zejména z řad právnických osob a podnikatelů, nezdárala objednat si takových listů i větší počet, i stovky stejných kusů, a ty pak používat jako dárky pro své partnery a jako propagační předměty. Jak však postupně nominále stoupalo, cena listu přesáhla hranici, do níž bylo možné z účetního hlediska takto postupovat, a těchto velkých objednatelů značně ubylo. Pošta na to reagovala snížením počtu známek v listu o dvě a zařazením dalších dvou kuponů, což ale na stlačení ceny pod účetní hranici pro „dárek“ nestačilo. Na druhé straně velká plocha šesti kuponů uprostřed umožnila na list umístit rozměrnější obrázek.

Toho využil sběratel památek a upomínek na maršála Radeckého Karel Slapnička (jeho inzerát na toto téma vychází už po léta pravidelně v inzertní rubrice Filatelie), člen České společnosti přátel drobné plastiky. Ten se jako malostranský rodák od dětství setkával se vzpomínkami na Radeckého osobnost a na kdysi zde stojící pomník, v dobách, kdy se dnešní Malostranské náměstí jmenovalo ještě Radeckého. Později na výletech navštívil řadu míst s maršálem u nás spojených, a shodou okolností si dokonce pořídil chatu poblíž Třebnice, maršálova rodiště. Pro sebe a několik stejně zaměřených přátel si tedy připravil přitisk v této úpravě:

Doprostřed umístil slepou mapu České republiky a na ní zvýraznil místa spojená s velkým vojevůdcem. Těch připomenul osm: Třebnice na Sedlčansku, zde ve zdejší rodovém zámku Radecký spatřil světlo světa; Sedlčany, tady v rámci oslav 250. výročí jeho narození byla na budově muzea umístěna pamětní deska s Radeckého portrétem; Praha, kde od roku 1858 více než půl století stál na Malostranském náměstí Radeckého pomník (nyní umístěny v Lapidáriu Národního muzea na pražském Výstavišti v Praze 7); Brandýs, zde před vchodem do zámku stojí maršálova socha; Duchov, kde je pamětní deska na počest dne, kdy zde přenocoval před bitvou u Lipska; Frýdlant, ve zdejšímu zámku je vystavena jeho uniforma; Olomouc, tady pamětní deska připomíná Radeckého působení ve funkci velitele pevnosti; Brno, kde je pamětní deska jako upomínka na jeho mladá léta, kdy se tu jako kadet vzdělával na vojenské škole. Zmíněné desky, sochy a uniforma jsou pak vyobrazeny na kuponech, vždy co nejbližší k příslušnému místu vyznačenému na mapě.

Jde tedy o jiný a rozhodně zajímavý způsob, jak povýšit list s přitisky na kuponech na památku, v tomto případě fekněme dějepisnou a současně i zeměpisnou a turistickou – k čemuž se velmi hodí známka s tématem turistického značení.

Není to ale poslední záměr na toto téma. Nadšený sběratel navštívil i místa spojená s Radeckým v okolních zemích, především v Itálii a Rakousku, a nevyklučuje, že by si podobné přitisky nechal v budoucnu zhotovit i jako upomínku na ně. Ty by se pak jmenovaly „Itálií po stopách maršála Radeckého“, „Rakouskem po stopách maršála Radeckého“ a „Německem po stopách maršála Radeckého“. Pokud se tak stane, vznikne soubor čtyř listů, komplexně zachycujících život a vzpomínky na tohoto našeho slavného rodáka.

V tisku se v posledních letech sem tam objeví zmínka o snahách navrátit Radeckého pomník na původní místo na Malé Straně (i když asi o kus vedle, než bylo místo původní, kde je nyní tramvajový ostrůvek; v úvahu by ale připadalo bývalé parkoviště o kousek výš). Karel Slapnička patří k příznivcům tohoto záměru, a kdyby k jeho naplnění opravdu došlo, jistě by vznikl i list pátý, věnovaný této reinstalaci.

My k tomu můžeme jen dodat, že obdobně koncipované přitisky by jistě mohly nechat zhotovit sportovní a turistické kluby, kulturní instituce, školy a podobně. Pokud by šlo o nekomerční záměr (což ten vyobrazený je – sběratel si nechal zhotovit jen tři listy pro svou sbírku a své dva stejně zaměřené přátele), nic nebrání použít přitom podklady, které by v případě záměru komerčního byly ze strany České pošty jako zhotovitele přitisků posuzovány i z pohledu právního. Nesmíme totiž zapomínat, že i v oblasti přitisků na kuponech je třeba respektovat autorská práva a také práva osobnostní, ale to je téma přesahující záměr tohoto článku.

Naznačená cesta by mohla zvýšit zájem drobných objednatelů o tuto službu České pošty, kterou je možné snadno a rychle čerpat v budově Hlavní pošty v Praze. V hlavní hale, mezi oběma vchody, naproti přepážce číslo 16, jsou dveře, jimiž zjedete do samostatného pracoviště, kde jsou přitisky zhotovovány.

Zákazníkům se tu věnují dvě pracovnice – Michaela Petrusová, s níž jsem se poprvé setkal někdy po roce 1990, kdy už působila v oboru známkové tvorby (tak dlouhá doba, to je skutečně obdivuhodná loajálnost k poště!) a Hedvika Tesařová. Obě tu mají za dlouhé roky u přitisků v malíčku, takže každému zájemci kvalifikovaně poradí a pomohou. Jejich pracoviště spadá pod oddělení známkové tvorby generálního ředitelství České pošty, a tak využijme příležitosti a zmiňme několik malých zlepšení, která by mohla listy s kupony pro přitisky učinit pro zákazníky ještě přitažlivější.

Především by bylo dobré umožnit potiskovat i okraje listů (nejlépe přitom v rámci už tak nemalé prodejní ceny). Tento postup by poštu nic nestál, jen by stačilo nepatrně upravit zadání v počítačovém programu. Jak by to šlo využít si ukážme na příkladu listu na počest Radeckého. Původní návrh totiž vypadal takto:

Dalším vhodným opatřením je zlevnění dnes už značně pořizovací ceny. Toho by bylo možné dosáhnout snížením počtu známek v listu, například jen na tři, aby se k objednávání mohli vrátit firemní zákazníci, kterým by snížením celkového nominálu umožnilo používat je k propagačním a dárkovým účelům. Rozměr listu by přitom mohl být zachován a některé kupony díky tomu značně zvětšeny, nebo naopak by jej bylo možné upravit tak, že by jej šlo rozdělit na dvě samostatné poloviny (u větších nákladů by rozříznutí prováděla tiskárna, jednotlivcům by je na místě rozřízli na Hlavní poště, nebo by si je odebrali nerozříznuté a upravili sami).

Jistě existují i další možnosti, jak listy s kupony pro přitisky více zpřístupnit zákazníkům, a na některých už oddělení známkové tvorby České pošty nepochybně pracuje. Pokud se dozvíme více, budeme vás samozřejmě informovat.

FB